

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้ คือ

1. การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

- 1.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา
- 1.2 แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา
- 1.3 หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 1.4 การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 3.1 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3.2 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 4.1 งานวิจัยในประเทศ
- 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

การประกันคุณภาพ (Quality Assurance) เป็นศัพท์ทางวิชาการที่วงการศึกษายืมมาจากวงการธุรกิจและอุตสาหกรรม และนำเข้ามาใช้เพื่อการบริหารและจัดการเชิงคุณภาพขององค์กรทางการศึกษา ซึ่งวิวัฒนาการของการบริหารและการจัดการเชิงคุณภาพทางอุตสาหกรรม เริ่มจากระบบการบริหารจัดการคุณภาพที่เน้นการตรวจจับ (Detection) อันได้แก่ การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Inspection) และการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) ซึ่งทั้งสองกิจกรรมนี้ เน้นการพัฒนาความแม่นยำของเครื่องมือ และประสิทธิภาพของเทคนิค ที่ใช้ตรวจจับความผิด

ที่เกิดขึ้น ซึ่งจุดอ่อนของการบริหารและการจัดการเชิงคุณภาพแบบนี้ คือ เป็นการลงมือกระทำหลังจากข้อผิดพลาดหรือปัญหาได้เกิดขึ้นแล้ว ต่อมาจึงได้มีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการเชิงคุณภาพ ที่เน้นการป้องกันก่อนความผิดจะเกิดขึ้น (Preventive) ได้แก่ การประกันคุณภาพและการจัดการเชิงคุณภาพทั้งระบบ (Total Quality Management หรือ TQM) (กรมวิชาการ, 2544 : 13)

1.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

สำหรับความหมายของการประกันคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษานั้น มีนักการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึงไว้สอดคล้องกัน ดังนี้ คือ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 5) ได้กล่าวถึงความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษากับการควบคุมคุณภาพว่า สองคำนี้มักใช้แทนกันอยู่เสมอ ความแตกต่างในคำทั้งสองนี้ขึ้นอยู่กับการใช้ความหมาย วิธีการจัดการในเรื่องคุณภาพ การควบคุมคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการแก้ไข ขณะที่การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการป้องกัน สำหรับด้านการให้คำนิยามของคำว่าคุณภาพ สำหรับการควบคุมคุณภาพ ให้ความหมายว่า เป็นเรื่องของความดี ความงาม ความเป็นเลิศ แต่การประกันคุณภาพได้ให้ความหมายในแง่มุ่งของการบรรลุความต้องการที่แท้จริงของลูกค้า (นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม) และสอดคล้องกับวิถีชีวิต การประกันคุณภาพจึงเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่เปลี่ยนมิติจากการเป็นผู้มีอำนาจกำหนดคุณภาพและผู้ควบคุม เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เปลี่ยนจากระบบการพึ่งพา มาเป็นอาศัยซึ่งกันและกัน โดยทุกคนรู้และเข้าใจในบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบที่ต้องมีร่วมกัน เปลี่ยนวิธีการทำงาน จากการแสวงหาวิธีการใหม่หลังจากการสูญเสียได้เกิดขึ้นแล้ว เป็นการสร้างวิธีการที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นตั้งแต่แรกให้มากที่สุด เพื่อลดโอกาสที่ผลผลิตจะไม่เป็นไปตามคุณภาพที่วางไว้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 2) กล่าวถึงคำจำกัดความของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการ โดยตรง คือ ผู้เรียนและผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน ชุมชนและสังคม โดยรวม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่มาตรฐานการศึกษากำหนด

กรมวิชาการ (2544 : 4) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นมาตรการหนึ่งที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่า สถานศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและผู้จบการศึกษาจะมีคุณภาพตามที่มาตรฐานกำหนดไว้ ซึ่งหากนำหลักการการประกันคุณภาพมาใช้ในบริบทของการจัดการศึกษา จะทำให้ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมเกิดความมั่นใจในการดำเนินงานของสถานศึกษา ที่จะพัฒนานักเรียน คือ ผลผลิตทางการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 2) ได้กล่าวถึง การประกันคุณภาพการศึกษา ไว้ว่าเป็นวิธีการหรือกลยุทธ์ที่กำหนดแนวปฏิบัติ หรือแนวทางในการดำเนินงานจัดการศึกษา ที่เป็นหลักประกันว่า นักเรียนจะมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับของสังคม

จากการศึกษา ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมว่า ผลผลิตหลักทางการศึกษา ได้แก่ ผู้เรียนจะมีคุณภาพตามที่มาตรฐานการศึกษากำหนด และเป็นไปตามความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม

1.2 แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก : 2) กำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาไทยให้มีมาตรฐานเป็นเลิศ โดยมีแนวทางสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา ที่กำหนดไว้ 3 ประการ คือ

- 1) รัฐบาลจะอำนวยความสะดวกในการกำหนดนโยบาย ในด้านการบริหารงานวิชาการงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรในจังหวัด และสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภท
- 2) รัฐสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา
- 3) สถานศึกษาจะต้องแสดงภาระ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อนักเรียน ผู้ปกครอง และผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา ตามมาตรฐานที่กำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 7 - 9) ได้กำหนดแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้กรอบแนวคิดเดียวกันกับแนวทางการประกันคุณภาพของกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาหน่วยงานทุกหน่วยงานในสังกัด ตั้งแต่ระดับกรม จังหวัด อำเภอ และสถานศึกษา โดยพยายามดำเนินการให้เป็นเรื่อง

เดียวกันกับการดำเนินการบริหารงานของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกระบวนการดำเนินงานในด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีขั้นตอนของกิจกรรมที่สำคัญดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control) ขั้นตอนนี้สถานศึกษาควรดำเนินการ ดังนี้

1) เตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยพัฒนาบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาให้เห็นความสำคัญ และมีเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก โดยวิธีการหลากหลายเพื่อสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการประชุมชี้แจง การไปศึกษาดูงาน การเชิญวิทยากรมาบรรยาย เป็นต้น

2) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ถือว่าเป็นหน้าที่ของบุคลากรภายในสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องภายนอกสถานศึกษา การกำหนดบทบาทและหน้าที่ของบุคลากรภายในสถานศึกษา โดยคณะกรรมการนี้มีหน้าที่ประสานงาน กำกับ ดูแล ติดตาม ช่วยเหลือและสนับสนุน ให้สามารถดำเนินการไปได้อย่างมีระบบและต่อเนื่อง

3) วางแผนและจัดเก็บข้อมูล สารสนเทศภายในสถานศึกษา ทั้งข้อมูลเชิงกายภาพ อันได้แก่ ข้อมูลจำนวนอาคารสถานที่ ข้อมูลจำนวนบุคลากร เป็นต้น และข้อมูลเชิงคุณภาพ อันได้แก่ ข้อมูลจุดเด่น จุดด้อยของสถานศึกษา ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นต้น ซึ่งจะนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วย

4) การกำหนดมาตรฐานการศึกษา ให้สถานศึกษา กำหนดมาตรฐานระดับสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่นสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด

5) จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยทำการสำรวจความต้องการ หรือความคาดหวังของผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชนที่มีต่อสถานศึกษา และศึกษามาตรฐานการศึกษาของชาติ นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด รวมทั้งศักยภาพของสถานศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดเป็นวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา แล้วจึงร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จัดทำลำดับความสำคัญของเป้าหมาย กำหนดภารกิจของสถานศึกษา จัดทำแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระยะยาว ได้แก่ ธรรมนูญสถานศึกษา หรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ

ในระยะสั้น ได้แก่ แผนปฏิบัติการประจำปี โดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ลงนามและรับรอง แผนการดำเนินการที่ร่วมกันกำหนดขึ้น

6) ดำเนินกิจกรรมตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้อง ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามแผนที่วางไว้เพื่อพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนให้คุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษา เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ กิจกรรม ตามหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยผู้บริหารและบุคลากรภายในสถานศึกษา จะต้อง ร่วมกันดำเนินกิจกรรมตามแผนงานและโครงการ ให้ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบและปรับปรุง โรงเรียน (Quality Audit & School Improvement) สำหรับในขั้นตอนนี้ สถานศึกษาควรดำเนินการใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1) การตรวจสอบภายใน เป็นกระบวนการที่ให้สถานศึกษาทำการตรวจสอบ ประเมินการทำงานของสถานศึกษาเอง โดยครอบคลุมเป้าหมาย จุดเน้นและภาระงานทั้งหมด ตามที่วางแผนไว้ โดยวิธีการที่นิยมใช้ตรวจสอบภายในของสถานศึกษา คือ การประเมินตนเอง

2) การตรวจสอบภายนอก เป็นกระบวนการตรวจสอบ และการสนับสนุน เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐาน โดยถือเป็นการตรวจสอบการดำเนินการ ภายในสถานศึกษาจากมุมมองของบุคลากรภายนอกสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารระดับเหนือกว่า สถานศึกษา ศิษยานิเทศก์จังหวัดและอำเภอ ชุมชนและผู้ปกครอง เป็นต้น โดยวิธีการที่นิยมใช้ ในการตรวจสอบภายนอกคือ การนิเทศ 100% ซึ่งหลังจากที่มีการนิเทศ จากบุคลากรภายนอก สถานศึกษาแล้ว สถานศึกษาต้องนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุง แก้ไข หรือรับการช่วยเหลือ และสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด ชุมชน ผู้ปกครองและผู้ส่วนเกี่ยวข้องอีกด้วย

หลังจากที่สถานศึกษา ทำการตรวจสอบภายใน และตรวจสอบภายนอกแล้ว สถานศึกษาจะต้องวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษาในลักษณะ ของรายงานประจำปี เพื่อนำเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ ต้องนำผลการดำเนินงานที่ได้ ไปใช้วางแผน กำหนดเป้าหมาย ในการพัฒนาคุณภาพในปีการศึกษาต่อไป หรือนำผลที่ได้ไปปรับปรุงแผนงาน โครงการนั้น ให้ประสบความสำเร็จต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) สำหรับในขั้นตอนนี้ เป็นการดำเนินการของระดับกรม จังหวัด และอำเภอ ร่วมกันประเมินคุณภาพของสถานศึกษา ในสังกัด ตามกรอบมาตรฐานการศึกษาระดับชาติ เพื่อทำการรับรองและจัดระดับคุณภาพของ

สถานศึกษาและติดตามความก้าวหน้าของคุณภาพสถานศึกษาในภาพรวมของประเทศ จังหวัด และอำเภอ

จากขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาตินั้น เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับ กระบวนการบริหารของสถานศึกษา โดยสามารถจะนำวงจรการบริหารงาน ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (PLAN) การปฏิบัติตามแผน (DO) การตรวจสอบ การประเมิน (CHECK) และการปรับปรุงพัฒนา (ACTION)

จากการศึกษา แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพ การศึกษา มีแนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวม 3 ขั้นตอน คือ การควบคุม คุณภาพ การตรวจสอบ ทบทวนคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับวงจร ของการบริหารงาน แบบ PDCA และเป็นกระบวนการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ที่มี ส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งจากบุคลากรภายในสถานศึกษา และจากบุคลากรภายนอกสถานศึกษา

1.3 หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

สำหรับหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนักการศึกษา กล่าวถึงไว้ดังนี้คือ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 2 - 4) ได้กล่าวถึง หลักการ ในการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเริ่มจากการให้นิยามของ การประกันคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนา คุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง อันเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการ โดยตรง คือ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม คือ สถานประกอบการ ประชาชนและสังคมโดยรวม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และจะทำให้ ผู้เรียนมีคุณภาพ หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษากำหนด โดยการประกัน คุณภาพ มีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการป้องกัน ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และ ผลผลิตไม่มีคุณภาพ การดำเนินการเพื่อให้มีคุณภาพการศึกษาตามความหมายข้างต้น จึงควรมี หลักการดังต่อไปนี้

1) แนวคิดเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษาที่กำลังพัฒนาอยู่ขณะนี้ มีแนวคิดเพื่อส่งเสริมและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1) การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพและพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

1.2) การตรวจสอบคุณภาพเป็นการตรวจสอบ ติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

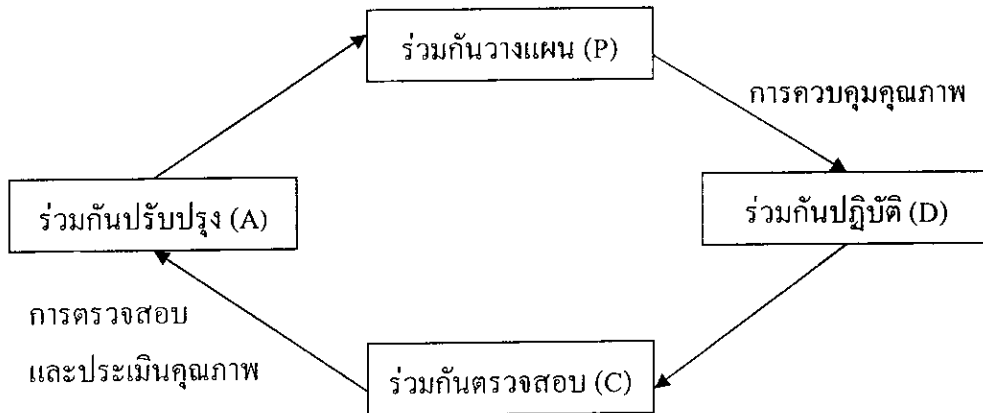
1.3) การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง ซึ่งถึงแม้จะเป็นบุคคลภายนอก แต่ก็ยังถือว่าเป็นการประเมินภายใน เพราะเป็นการดำเนินการ โดยหน่วยงานที่อยู่ในสายการบริหารของสถานศึกษา ซึ่งจะดำเนินการตรวจเยี่ยมและประเมินสถานศึกษาเป็นระยะๆ ตามที่กำหนด โดยหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาเพื่อให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพ อันเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

2) แนวคิดตามหลักบริหาร

ตามหลักการบริหารนั้น การประกันคุณภาพภายใน เป็นกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ต้องการ หลักการและกระบวนการบริหาร เป็นสิ่งที่ใช้ในการทำงาน เพื่อให้งานประสบความสำเร็จ โดยต้องมีกระบวนการในการวางแผน ทำตามแผน ตรวจสอบ ประเมินผล และพัฒนา ปรับปรุงอยู่เสมอ เพื่อให้การทำงานได้ผลและมีคุณภาพ ในภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม และการบริการก็ได้มีการใช้กระบวนการนี้ในการบริหารเพื่อพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพของสินค้าและบริการตลอดเวลาเพื่อเป็นที่พอใจของลูกค้า สามารถขายสินค้าได้และมีกำไร แต่สำหรับการศึกษานั้น ไม่เหมือนธุรกิจ เพราะการศึกษาไม่ได้หวังผลกำไรเป็นตัวเงิน แต่เป็นคุณภาพในด้านต่างๆ ของคน อย่างไรก็ตามกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา ก็สามารถนำแนวคิดและกระบวนการข้างต้นมาใช้ โดยปรับให้เหมาะสมกับกระบวนการพัฒนาการศึกษา ซึ่งเป็นการพัฒนาคน การที่สถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้ดีมีคุณภาพ เพื่อสร้างคนที่มีคุณภาพก็เปรียบเสมือนกับการสร้างบ้าน โดยคนในบ้านจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าต้องการสร้างบ้านเพื่อประโยชน์อะไร แล้วจึงออกแบบแปลนให้เหมาะสม ต่อจากนั้น จึงลงมือวางฐานราก และ

ดำเนินการก่อสร้างตามแบบแปลน ในระหว่างการก่อสร้างก็ต้องตรวจสอบว่าบ้านที่สร้างขึ้นตรงกับแบบแปลนหรือไม่ วัสดุที่ใช้เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ มีความมั่นคงเพียงใด ระบบน้ำ ไฟเป็นอย่างไร ถ้าพบสิ่งใดที่เป็นข้อบกพร่อง ก็จะปรับปรุงแก้ไขได้ทุกขั้นตอน ซึ่งจะทำให้บ้านที่ก่อสร้างขึ้นมา มีความแข็งแรง สวยงาม มั่นคง ตรงตามเป้าหมายที่ต้องการ กระบวนการพัฒนาคนในสถานศึกษานั้นเหมือนกับการสร้างบ้าน เพียงแต่การสร้างบ้านนั้นต้องใช้สถาปนิก ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกมาดำเนินการ เมื่อสร้างเสร็จแล้ว ก็เสร็จเลย ไม่ต้องทำต่อ แต่กระบวนการสร้างคนนั้น ผู้ที่เป็นสถาปนิก คือ ผู้บริหารและครู ซึ่งเป็นบุคลากรภายใน จะต้องร่วมกันพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณภาพและต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยไม่หยุด ผู้บริหารและครูในสถานศึกษามีการร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนว่า ต้องการพัฒนาเด็กให้มีคุณสมบัติเป็นอย่างไร และถ้าจะให้เด็กมีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วก็ต้องช่วยกันคิดและช่วยกันวางแผน (Plan) ว่าต้องทำอย่างไร แล้วช่วยกันทำ (Do) ช่วยกันตรวจสอบ (Check) และปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่อง (Action) ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยร่วมกันทำงานเป็นทีม

ดังนั้น การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา ร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมาย วิธีการ ลงมือทำตามแผนทุกขั้นตอน และมีการบันทึกข้อมูล เพื่อร่วมกันตรวจสอบผลงาน หาจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุง และร่วมกันปรับปรุงแผนงานนั้นๆ โดยมุ่งหวังให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ แนวคิดในการทำงานที่เป็นระบบนี้ช่วยสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวในสถานศึกษา เกิดความรู้สึกว่าเป็นงานปกติ เป็นการมองตนเองและประเมินตนเองทำให้สถานศึกษามีฐานข้อมูล ที่มั่นคงเป็นจริงพร้อมแสดงต่อการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก และนอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 8) ยังได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษา และแนวคิดตามหลักการบริหารว่า ถ้าพิจารณาถึงแนวคิดเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพ ที่ประกอบด้วย การควบคุมคุณภาพ และการตรวจสอบคุณภาพ กับหลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA) ซึ่งประกอบด้วย ร่วมกันวางแผน (P) ร่วมกันปฏิบัติตามแผน (D) ร่วมกันตรวจสอบ (C) ร่วมกันปรับปรุง (A) จะเห็นว่ามีความสอดคล้องกัน ดังปรากฏตามแผนภูมิที่ 2 ต่อไปนี้ คือ

แผนภูมิที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพกับหลักการบริหารที่เป็นระบบ

จากแผนภูมิดังกล่าวจะเห็นว่าการควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบคุณภาพก็คือกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพตามหลักการบริหารนั่นเอง โดยการควบคุมคุณภาพคือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผน และดำเนินงานตามแผน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา ส่วนการตรวจสอบคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษา ร่วมกันตรวจสอบ เพื่อพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพ ให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา เมื่อสถานศึกษามีการตรวจสอบตนเองแล้ว หน่วยงานในเขตพื้นที่และต้นสังกัด ก็จะเข้ามาช่วยติดตามและประเมินคุณภาพ เพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนา ปรับปรุงสถานศึกษา ซึ่งทำให้สถานศึกษามีความภูมิใจ และเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ โดยหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น ได้แก่

1) จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหาย โดยเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2) การที่จะดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมาย ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการ และการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วน มาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ดำเนินการตามแผน ตรวจสอบ ประเมินผล และพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบที่มีความโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

3) การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู - อาจารย์และบุคคลอื่นๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานนั้น ต้องให้ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่หรือหน่วยงานที่กำกับดูแล ได้มีส่วนร่วมในการกำหนด เป้าหมาย วางแผน ติดตาม ประเมินผล พัฒนา ปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ และช่วยกัน ผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ

กรมวิชาการ (2544 : 5 - 6) ได้กล่าวถึง หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพ การศึกษาว่า ครอบคลุมถึงมวลกิจกรรม ภารกิจทางวิชาการ และทางการบริหารจัดการที่ได้มีการวางแผนล่วงหน้า ประสานสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความมั่นใจที่สมเหตุสมผลว่า ผู้เรียนจะมีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่มาตรฐานการศึกษากำหนด สำหรับการออกแบบและการดำเนินงาน ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ยึดหลักการ ดังนี้

1) คุณภาพการศึกษาในบริบทของการประกันคุณภาพ นับเป็นการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภครวม ทั้งภายในและภายนอก โดยคุณภาพภายใน หมายถึง ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้เรียนที่สร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับช่วงต่อทุกชั้นตอน ของกระบวนการผลิตหรือทุกระดับชั้นเรียน และคุณภาพภายนอก หมายถึง ความพึงพอใจทาง เศรษฐศาสตร์ และสังคมระดับมหัพภาค คือ ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้เรียน ที่มีความจำเป็นต่อความอยู่รอดและการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม ของประเทศ ในการแข่งขันทางธุรกิจ การค้าและทางเทคโนโลยี ระดับภูมิภาคและระดับโลก

2) การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการบริหารจัดการศึกษาทั้งระบบ ของสถานศึกษา และเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกที่เน้นการวางแผนและการเตรียมการป้องกันไว้ล่วงหน้า ก่อนปัญหาจะเกิดขึ้น ไม่ใช่การแก้สถานการณ์เฉพาะหน้าเพื่อตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว

3) การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการสร้างความมั่นใจที่อยู่บนรากฐาน ของหลักวิชา หลักฐานข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผล ที่เป็นวิทยาศาสตร์ หลักตรรกและความสมเหตุสมผล

4) การตรวจสอบ การวัดและประเมินผลในบริบทของการประกันคุณภาพ มีจุดประสงค์สำคัญ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลป้อนกลับ สำหรับใช้ในการวางแผน เพื่อการปรับปรุง คุณภาพอย่างต่อเนื่อง มิใช่การจับผิดหรือการตัดสินให้รางวัลหรือลงโทษ

5) คุณภาพของการออกแบบ (มาตรฐานการศึกษา หลักสูตร แผนการสอน) และกระบวนการทำงาน(การเรียนการสอน การบริหารหลักสูตร ครูและบุคลากรทางการศึกษา) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

6) การประกันคุณภาพการศึกษาเน้นความสำคัญของการสร้างความรู้ ทักษะ และความมั่นใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

7) การประกันคุณภาพการศึกษา ให้ความสำคัญต่อการประสานสัมพันธ์ ภายในระหว่างหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ และความร่วมมือของหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ในเขตพื้นที่การศึกษาและในจังหวัด

วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์ (2545 : 4) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับหลักการและเงื่อนไข ที่สำคัญบางประการในการประกันคุณภาพการศึกษาที่ดีว่า ประกอบด้วย

i) การกระจายอำนาจ (Decentralization) สถานศึกษาจะพัฒนาคุณภาพ การศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้เต็มที่ ก็ต่อเมื่อสถานศึกษา มีความเป็นอิสระ เพียงพอที่จะคิด ตัดสินใจทั้งด้านการบริหาร วิชาการและการใช้จ่ายงบประมาณ สอดคล้อง กับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ต้องการให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาสู่สถานศึกษา และท้องถิ่นให้มากที่สุด

2) การมีส่วนร่วม (Participation) โดยการเปิดโอกาสให้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กับผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมิน และร่วมรับผิดชอบกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

3) การเสริมสร้างพลัง (Empowerment) โดยสร้างความรู้ ทักษะ ความมั่นใจ แก่ผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อสร้าง โอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4) การสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบในพันธภาระ (Accountability) การศึกษา มิใช่เรื่องของคนใดคนหนึ่ง หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของทุกคน ที่มีส่วนได้ ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น จึงต้องสร้างให้ทุกคนมีสำนึกในหน้าที่ของตน ที่มีต่อการศึกษา เช่น หน้าที่ของความเป็นพ่อ แม่หรือครู เป็นต้น นอกจากนี้กระบวนการทำงาน และผลงานของสถานศึกษาแห่งนั้น ต้องสามารถตรวจสอบได้ทุกเมื่อ โดยสังคมและประชาชน

5) การปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Continuous Quality Improvement) การตรวจสอบ ทั้งภายในและภายนอกในบริบทของการประกันคุณภาพ มีจุดประสงค์สำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ สำหรับใช้ในการวางแผน เพื่อปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มิใช่ การจับผิดหรือการตัดสินให้รางวัลหรือให้โทษ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 15) กล่าวถึงหลักการหรือกลไกสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาว่า ต้องมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ

1) การควบคุมคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการหรือแนวปฏิบัติที่นำการศึกษาเข้าสู่คุณภาพ ประกอบด้วย การกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต ปัจจัย และกระบวนการรวมทั้ง การดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ทั้งแผนแม่บท ได้แก่ ธรรมนูญสถานศึกษาหรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนระยะสั้น ได้แก่ แผนปฏิบัติการประจำปี ที่สามารถพัฒนาสถานศึกษาเข้าสู่มาตรฐาน และดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามที่สถานศึกษาได้วางแผนเอาไว้

2) การตรวจสอบและแทรกแซงคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย การประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่วางไว้ และการจัดทำรายงานของสถานศึกษาต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีการนิเทศ ติดตามและช่วยเหลือจากหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังจะต้องหามาตรการในด้านการปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษา ที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3) การประเมินคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการหรือแนวปฏิบัติด้านการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด ประกอบด้วย การทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และการประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวม หรือการประเมินคุณภาพการศึกษา

จากการศึกษา หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา สรุปว่า การประกันคุณภาพการศึกษามีหลักการสำคัญคือ บุคลากรในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องต้องร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาโดยถือเป็นการบริหารจัดการและการปฏิบัติกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมถึง มวลกิจกรรมและภารกิจทางวิชาการ และทางการบริหารการจัดการที่มีการวางแผนล่วงหน้า และมีการประสานสัมพันธ์เป็นระบบ โดยเปิด โอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ได้มีส่วนร่วมคิดวางแผน ดำเนินงาน ประเมินผล และร่วมรับผิดชอบกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และเพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้รับบริการทางการศึกษาว่า ผู้เรียนจะมีความรู้ มีความสามารถ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด โดยเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดกับผู้เรียน จึงเป็นความจำเป็นที่สถานศึกษาทุกแห่งที่จัดการศึกษา จะต้องดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

1.4 การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดไว้ในมาตรา 47 วรรค 2 เรื่อง ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดเป็นกฎกระทรวง ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ สามารถดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นเอกภาพ และระหว่างที่ยังไม่มีกฎกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ มีประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัย พ.ศ. 2546 ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางสำหรับการดำเนินงาน มีขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 8 ขั้นตอน คือ การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และการผลงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 2 - 4) ทั้งนี้ สำหรับการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนนี้ มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกล่าวถึงไว้ ดังนี้

1) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 2 - 4) ได้กล่าวถึง การจัดระบบบริการและสารสนเทศว่า ให้สถานศึกษาทุกแห่ง ประชุม ชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญของการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ และแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำหนดแนวทาง วิธีการดำเนินงาน กำกับ ติดตาม ให้ความเห็นและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงาน และเสนอแต่งตั้งคณะบุคคล เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวนและรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา รวมทั้ง การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศที่เป็นระบบ หลากหลาย เพียงพอ และนำไปใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้อย่างกว้างขวาง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 6 - 18) ได้กล่าวถึง การจักระบบบริหารและสารสนเทศว่า ข้อมูลและสารสนเทศ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ต่อการพัฒนาองค์กร ไม่ว่าจะระดับใดก็ตาม เนื่องจากข้อมูลสารสนเทศจะชี้ให้เห็นถึงสภาพจุดเด่น และจุดค้อยขององค์กร ซึ่งช่วยให้เห็นแนวทางของการพัฒนาองค์กรได้เป็นอย่างดี หากข้อมูล สารสนเทศไม่ถูกต้อง ไม่สมบูรณ์ ไม่เป็นปัจจุบัน และไม่สะดวกต่อการใช้งาน การวางแผน พัฒนาองค์กรก็จะไม่ถูกทาง ดังนั้น จึงต้องมีการพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ ให้ถูกต้อง ครอบคลุม และเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ทั้งนี้ การจักระบบบริหารข้อมูลและสารสนเทศนั้น สิ่งที่ ผู้ดำเนินการจำเป็นต้องทราบมี 3 ประการ ได้แก่ ข้อมูล (Data) สารสนเทศ (Information) และ ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการของสถานศึกษา (School education Management system : School EMS)

1) ความหมาย

ข้อมูล (Data) หมายถึง จำนวนหรือคุณลักษณะ ที่บ่งชี้ข้อเท็จจริง ทั้งที่เป็นตัวเลข สัญลักษณ์และตัวหนังสือ แทนปริมาณที่อธิบายสิ่งหนึ่งสิ่งใด เช่น จำนวนเด็ก ในวัยเรียน จำนวนนักเรียนยากจน จำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นต้น

สารสนเทศ (Information) หมายถึง ข้อมูลที่ได้ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์หรือประมวลผลแล้ว อยู่ในรูปที่มีความหมาย สามารถนำไปประกอบการตัดสินใจ หรือไปใช้ในเรื่องต่างๆ ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ เช่น อัตราการเกณฑ์เด็กเข้าเรียน ร้อยละของ นักเรียนที่มีผลการประเมินน่าพอใจ

ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการของสถานศึกษา (School education Management system : School EMS) หมายถึง ระบบซึ่งรวบรวมสารสนเทศต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยจัดตั้งขึ้นเพื่อรวบรวม เพื่อจัดเก็บและเพื่อใช้ สารสนเทศได้ตามความต้องการของหน่วยงาน ทั้งนี้ ต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบ

2) สารสนเทศที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาสถานศึกษา

สารสนเทศที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาสถานศึกษา ควรพิจารณา จัดเก็บให้สอดคล้องกับลักษณะของมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด โดยทั่วไป นิยมพิจารณาตาม การวิเคราะห์เชิงระบบ ซึ่งมี 3 องค์ประกอบ คือ ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

3) กระบวนการพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ

กระบวนการพัฒนาระบบข้อมูล สารสนเทศ มีการดำเนินงาน ดังนี้ คือ การกำหนดความต้องการร่วมกันระหว่างบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่าข้อมูลใดบ้างที่จำเป็น

ต้องใช้ในสถานศึกษา การวางแผนเก็บข้อมูล ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครู ต้องร่วมกันวางแผนในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยต้องระบุลักษณะข้อมูล วิธีการและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และแหล่งข้อมูล การจัดหาและหรือสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคำนึงถึงความถูกต้องเป็นปัจจุบันของข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการเก็บรักษาข้อมูลที่จัดเก็บมา โดยจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ นำมาใช้ได้สะดวก และนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์ และการปรับปรุง พัฒนาระบบข้อมูล สารสนเทศอย่างต่อเนื่อง

1.4) การนำข้อมูล สารสนเทศไปใช้ประโยชน์

เมื่อสถานศึกษาได้พัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศแล้ว สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง และครอบคลุมทั้งในด้านการบริหารจัดการศึกษา การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง โดยสถานศึกษา สามารถใช้ข้อมูลและสารสนเทศ ในการวางแผน การจัดการเรียนรู้ การสำรวจความสนใจของผู้เรียนและการตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การกำหนดนโยบาย การวางแผนปฏิบัติงาน การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก การนิเทศ ติดตามและประเมินผล รวมทั้ง การสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน สามารถใช้ข้อมูลสารสนเทศ สำหรับการร่วมจัดทำหลักสูตรร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการจัดการเรียนรู้ การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ตลอดจน การปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน หน่วยงานจัดการศึกษาในพื้นที่ สามารถนำข้อมูล สารสนเทศไปใช้ เพื่อตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษา เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการนิเทศ ติดตามและประเมินผล การประเมินคุณภาพภายใน การส่งเสริมจุดเด่น ปรับปรุงแก้ไขจุดด้อยของสถานศึกษา และองค์กรภายนอกโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา สามารถนำข้อมูลและสารสนเทศ ไปใช้ในการศึกษาคุณภาพของสถานศึกษา ยืนยันผลการดำเนินงานของสถานศึกษา และเพื่อนำข้อมูลเสนอแนะสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เสนอหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อนิเทศ ติดตาม และช่วยเหลือในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาต่อไป

จากการศึกษา การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ สรุปว่า การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ หมายถึง การประชุม ชี้แจงเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้อง ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ และการแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่กำหนดแนวทางวิธีการดำเนินงาน กำกับ ติดตาม ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงาน รวมทั้ง การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ

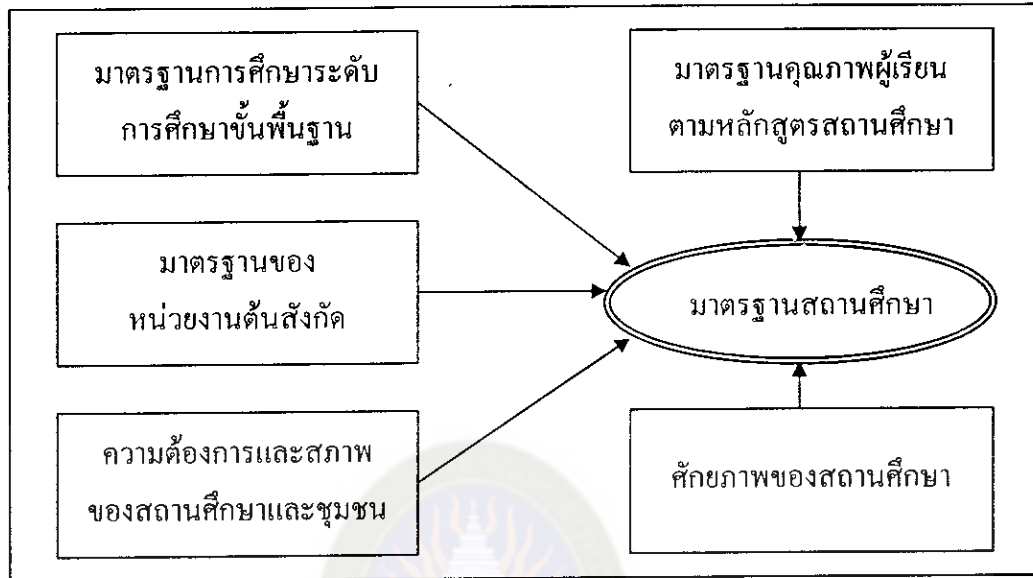
ที่เป็นระบบ หลากหลาย เพียงพอ และนำไปใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้อย่างกว้างขวาง

2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 2 - 4) กล่าวถึง การดำเนินงานพัฒนามาตรฐานการศึกษาว่า สถานศึกษา จะต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา ให้เหมาะสมกับผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 6 - 18) ได้กล่าวถึง การดำเนินงานพัฒนามาตรฐานการศึกษาว่า มาตรฐานการศึกษา เป็นสภาพที่พึงประสงค์ หรือสภาพที่พึงปรารถนาจะให้เกิดขึ้น ทั้งในเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ แสดงได้โดยประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ปัจจุบันนี้ มาตรฐานการศึกษายังถูกกำหนดให้เป็นเป้าหมายหลักของระบบประกันคุณภาพทางการศึกษาคู่ด้วย ถ้าหากเราจะพิจารณาเชิงระบบ จะเห็นว่า สามารถกำหนดมาตรฐานได้ทุกองค์ประกอบของระบบ นั่นคือ มาตรฐานด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จะต้องใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดต่อไป โดยมาตรฐานด้านปัจจัยจะเกี่ยวข้องกับบุคลากรและงบประมาณ ทั้งในด้านความเพียงพอ คุณภาพ และการจัดการด้วย สำหรับมาตรฐานด้านกระบวนการ จะประกอบด้วย การบริหาร และการจัดการเรียนการสอน มาตรฐานด้านผลผลิต จะมุ่งเน้นที่คุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมาตรฐานและตัวบ่งชี้ นั้นจะเป็นเครื่องกำหนดทิศทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ของสถานศึกษา ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง จึงต้องร่วมมือกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนด นอกจากนี้ สถานศึกษาต้องตอบตนเองให้ได้ว่า บรรดากิจกรรมที่ตนเองจัดขึ้น ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนนั้นมีกิจกรรมใดบ้าง ที่ทำให้ตัวบ่งชี้และมาตรฐานใดบรรลุผล มีตัวบ่งชี้และมาตรฐานใดบ้างที่ยังไม่มีกิจกรรมใดๆ ที่มาช่วยผลักดันให้เกิดขึ้น ดังนั้น มาตรฐานการศึกษา จึงเป็นกุญแจที่สำคัญ และเป็นเป้าหมายสูงสุดในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาโดยสถานศึกษาอาจทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ มาจากมาตรฐานการศึกษาของหลายหน่วยงาน ไม่ว่าจะมาตรฐานสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา มาตรฐานของหน่วยงานต้นสังกัด และมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือสถานศึกษาอาจทำการพัฒนามาตรฐานขึ้นใหม่เป็นของตนเองก็ได้

โดยมุ่งเน้นให้มาตรฐานของสถานศึกษา มีความสอดคล้องกับสภาพของสถานศึกษาและชุมชน รวมทั้ง ศักยภาพของสถานศึกษาเป็นสำคัญ ดังแผนภูมิที่ 3 ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานสถานศึกษากับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษา เรื่อง การพัฒนามาตรฐานการศึกษา สรุปว่า การพัฒนา มาตรฐานการศึกษา หมายถึง การปรับปรุงมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการประชุมชี้แจง เกี่ยวกับมาตรฐานสถานศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ การกำหนดมาตรฐานสถานศึกษาสอดคล้อง กับสภาพของสถานศึกษาและชุมชน การนำมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสาระการเรียนรู้มาจัดทำเป็นมาตรฐานสถานศึกษา และการกำหนดมาตรฐานสถานศึกษา ครอบคลุม ทั้งด้านปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต

3) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 2 - 4) กล่าวถึง การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาว่า สถานศึกษาต้องจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการวิเคราะห์ความต้องการ จำเป็นอย่างเป็นระบบ กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชาการ ผลการวิจัยหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่อ้างอิงได้ มีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ มีการกำหนดบทบาทผู้เกี่ยวข้อง และมีการบริหาร ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 6 - 18) ได้กล่าวถึง การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาว่า เมื่อสถานศึกษา มีมาตรฐานระดับสถานศึกษาแล้ว สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง จะต้องร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ความสำเร็จของการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพศึกษานั้น มีขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนจัดทำแผน และขั้นนำไปสู่การปฏิบัติ

1) การเตรียมการ

การเตรียมการของสถานศึกษาส่วนที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีกิจกรรมสำคัญที่ควรดำเนินการ ดังนี้

1.1) การสร้างความเข้าใจก่อนดำเนินการ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้อง สร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง กับสถานศึกษาทุกฝ่าย โดยเฉพาะจะต้องให้เข้าใจว่า แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา คืออะไร ใครได้รับประโยชน์จากแผนพัฒนาคุณภาพศึกษาบ้าง ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตลอดจน การมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ตามภารกิจ จนบรรลุความคาดหวังที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.2) การแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มเป้าหมาย อาสาเข้าร่วมดำเนินงาน แต่เนื่องจาก อาสาสมัครเหล่านี้ อาจไม่มีความสามารถเฉพาะในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงควรเลือกตัวแทนจาก กลุ่มเป้าหมายต่างๆ ให้ครบทุกกลุ่มหรือให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพิ่มเข้ามาส่วนหนึ่ง อย่างไรก็ตาม สถานศึกษา ควรพิจารณาจำนวนของคณะทำงาน โดยอยู่บนพื้นฐานในด้านขนาด ของสถานศึกษาและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน นอกจากนี้ เพื่อให้สามารถที่จะจัดทำแผน พัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างราบรื่น คณะผู้จัดทำ ควรเป็นผู้ที่มีทักษะในด้านการจัดองค์กร และเป็นที่ยอมรับว่า เป็นผู้ทำงานได้ประสบความสำเร็จ และเป็นตัวแทนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา

2) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จะบรรลุผลสำเร็จ ปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง คือ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ มีขั้นตอนครอบคลุมส่วนต่างๆ ของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มี 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การศึกษาสถานภาพของสถานศึกษา กำหนดทิศทาง การดำเนินงาน และกำหนดยุทธศาสตร์ของการดำเนินงาน

2.1) การศึกษาสถานภาพของสถานศึกษา โดยกิจกรรมเริ่มแรกของการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ก็คือ การศึกษาสถานภาพของสถานศึกษา เพื่อทราบสถานภาพของสถานศึกษาว่าเป็นอย่างไร คณะผู้จัดทำแผนควรวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพราะผลที่ได้นั้น จะทำให้เราทราบว่า ณ เวลานี้ สถานศึกษาเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหา อุปสรรค จุดเด่น และจุดด้อยอะไรบ้าง เพื่อที่จะนำข้อมูลทั้งหมด ไปกำหนดสภาพที่คาดหวัง หรือทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป ประเด็นการศึกษสถานภาพของสถานศึกษาที่ควรดำเนินการ ได้แก่ การวิเคราะห์ผลผลิตหลัก การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ภายใน ภายนอกสถานศึกษา และการประเมินสภาพสถานศึกษา

2.2) การกำหนดทิศทางการดำเนินงานของสถานศึกษา หลังจากสถานศึกษาประเมินสถานภาพของตนเองแล้ว สถานศึกษา ควรกำหนดทิศทางการดำเนินงานให้ชัดเจน โดยนำสถานภาพของสถานศึกษา มาเป็นตัวกำหนดทิศทางด้วย การกำหนดทิศทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ผลลัพธ์ และผลผลิตหลัก

2.3) การกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ทิศทางการดำเนินงาน เป็นกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ของการดำเนิน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกฝ่ายจะต้องนำกลยุทธ์ดังกล่าวมาแปลงให้เกิดขึ้น โครงการหรือกิจกรรม ที่จะทำให้เห็นภาพรายละเอียดมากขึ้น ทั้งสภาพความสำเร็จ กิจกรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ รวมทั้ง งบประมาณที่ใช้

3) นำไปสู่การปฏิบัติ

เมื่อสถานศึกษาดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะต้องมีการปฏิบัติตามแผน และการประเมินแผน ทั้งนี้ สถานศึกษาควรมีการกำหนดแนวทางในการนำแผนสู่การปฏิบัติให้ชัดเจน ดังนี้

3.1) ความตระหนักต่อหน้าที่ในการปฏิบัติตามแผน ถึงแม้ว่าสถานศึกษา ได้ประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา ได้รับทราบถึงการจัดทำแผน และร่วมกันยกร่างแผน ตลอดจน วิพากษ์ วิจัยรายละเอียดของแผนแล้วก็ตาม สถานศึกษาก็ควรย้ำเตือนถึงประโยชน์ของการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้ง ควรนำร่างแผนฉบับที่จะใช้จริง ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แสดงความเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้แผนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.2) แต่งตั้งและมอบหมายความรับผิดชอบ นอกจากสถานศึกษา จัดให้มีคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่กำหนดแนวทางกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และทบทวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาแล้ว สถานศึกษา

ควรมอบหมายหรือส่งมอบแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้ปฏิบัติ เพื่อผู้ปฏิบัติจะได้รับทราบหน้าที่และขอบข่ายของภารกิจของตนที่ระบุไว้ในแผนอย่างเป็นทางการ

3.3) การศึกษารายละเอียดของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาต้องทำความเข้าใจรายละเอียดต่างๆ ที่ปรากฏในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เริ่มตั้งแต่วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์และแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่สถานศึกษาจะดำเนินการในแต่ละปี ตามที่ได้วางแผนไว้ ทั้งนี้ ผู้ปฏิบัติ จะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าจะดำเนินการอย่างไร ภารกิจต่างๆ ที่ระบุอยู่ในแผน จึงจะสำเร็จลุล่วงตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้ รวมทั้ง การที่จะประเมินและเขียนผลการปฏิบัติงานในแต่ละระยะเวลาด้วย

จากการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา สรุปว่า การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง การประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การมีส่วนร่วมจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การศึกษาสภาพปัญหาความต้องการ จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาของสถานศึกษา และชุมชน และการกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างชัดเจน รวมทั้ง การนำยุทธศาสตร์ที่กำหนดจัดทำเป็นแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมอย่างเป็นระบบ

4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 2 - 4) กล่าวถึง การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง การนำแผนลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 6 - 18) ได้กล่าวถึงการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาว่า เป็นขั้นตอนการลงมือปฏิบัติตามสิ่งที่คิดไว้ ทุกคนที่เกี่ยวข้อง จะต้องปฏิบัติงานตามหน้าที่ และบทบาทของตนให้ดีที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษา ควรเป็นผู้นำในการปฏิบัติงานตามแผนที่ได้กำหนด รวมทั้ง มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนและทุกฝ่ายปฏิบัติงานอย่างมีความสุข ได้แก่ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล คุณแล กำกับ ติดตามและนิเทศงานของบุคลากรทุกคน ทุกฝ่าย เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้ปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ สิ่งสำคัญประการหนึ่งของการดำเนินงาน คือ ในระหว่างที่มีการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ นั้น อาจไม่เป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ เนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น แผนที่กำหนดไว้ไม่รัดกุม หรือไม่สอดคล้องกับสถานการณ์

และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป บุคลากรในสถานศึกษาไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน ก็จะไม่เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน หรือบางครั้ง บุคลากรดังกล่าวไม่ทราบบทบาท หน้าที่ของตน หรือขาดความตระหนักในการพัฒนาสถานศึกษา ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด นอกจากนี้ อาจมีการกิจอื่นเข้ามาแทรกกระหว่างการปฏิบัติงาน จนทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามแผนที่กำหนดไว้ เป็นต้น

จากการศึกษา เรื่อง การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา สรุปว่า การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง การนำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่กำหนด มาปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนทุกฝ่ายปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดอย่างเป็นระบบ และการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ รวมทั้ง การนิเทศ ติดตามการดำเนินงานตามแผนที่กำหนด

5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 2 - 4) ได้กล่าวถึง การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาว่า ควรใช้วิธีการหลากหลาย เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและเป็นไปตามสภาพความเป็นจริง รวมทั้ง มีการนำผลการตรวจสอบและทบทวน ไปปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 6 - 18) ได้กล่าวถึงการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาว่า เมื่อสถานศึกษาดำเนินงานไประยะเวลาหนึ่ง มีความจำเป็นต้องตรวจสอบและทบทวนคุณภาพเพื่อนำผลที่ได้มาพิจารณาช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษา โดยการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพศึกษานั้น ดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ

1) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการประเมินตนเองของสถานศึกษา อย่างเป็นระบบ ที่จะต้องดำเนินการต่อเนื่องอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยความร่วมมือของบุคลากรภายในสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมาย จุดเน้น และทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา หลังจากที่ได้ดำเนินการแล้ว ควรนำผลมาปรับปรุงในส่วนที่เป็นจุดด้อย ไม่ว่าจะเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ ก็ตาม

2) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัด เป็นการตรวจสอบโดยคณะกรรมการจากภายนอก ซึ่งประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเป็นการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้พัฒนาสู่มาตรฐานการศึกษา และเป็นการให้ความเชื่อมั่นว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษาจะเป็นไปตามเป้าหมายและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อดำเนินการตรวจสอบแล้วต้องจัดทำรายงานให้สถานศึกษาทราบเพื่อนำผลมาปรับปรุงพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

เนื่องจาก การตรวจสอบ ทบทวนคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการประเมินตนเองของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ จึงประกอบด้วย ขั้นตอนของการดำเนินงาน คือ การสร้างความตระหนัก การเตรียมความพร้อม การวางแผนประเมินตนเอง การปฏิบัติตามแผน การเขียนรายงานผลการประเมินตนเอง และการนำผลการประเมินไปใช้

จากการศึกษา เรื่อง การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา สรุปได้ว่าการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา หมายถึง การชี้แจง สร้างความเข้าใจให้บุคลากร เห็นความสำคัญของการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การวางแผนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้ง นำข้อมูลจากการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษามาใช้ในการปรับปรุงพัฒนางาน

6) การประเมินคุณภาพการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 2 - 4) กล่าวถึง การประเมินคุณภาพการศึกษา ว่า สถานศึกษา จะต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคน ทุกระดับช่วงชั้นของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ ในรายวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือที่มีมาตรฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 6 - 18) ได้กล่าวถึง การประเมินคุณภาพการศึกษาว่า เมื่อสถานศึกษา ได้ดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ของสถานศึกษา เริ่มตั้งแต่ การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การพัฒนา มาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาแล้ว สถานศึกษาต้องได้รับการประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งดำเนินการได้ใน 2 ลักษณะ คือ

1) การประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และคุณลักษณะที่สำคัญ ตามหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ในทุกระดับช่วงชั้นของสถานศึกษา โดยต้องครอบคลุมทุกกลุ่มสาระ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ เขียนสื่อความ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้วยเครื่องมือ

ประเมินที่ได้มาตรฐาน ในขณะที่เดียวกัน หน่วยงานต้นสังกัด จะดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทุกคนในระดับชั้น ป.3 , ป.6 , ม.3 และ ม.6 ของสถานศึกษาทุกแห่ง เพื่อเทียบเคียงผลการประเมินกับเกณฑ์มาตรฐานกลาง และเพื่อยกระดับคุณภาพของสถานศึกษา

2) การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาต้องดำเนินงานประเมินคุณภาพการศึกษา ตามกรอบมาตรฐานสถานศึกษาที่ร่วมกันกำหนดไว้ในทุกมาตรฐานด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสม

จากการศึกษา เรื่อง การประเมินคุณภาพการศึกษา สรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพการศึกษา หมายถึง การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของเครื่องมือที่ใช้ประเมินคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การประเมินคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีการหลากหลาย การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ การประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ

7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 2 - 4) กล่าวถึง การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี ว่า หมายถึง การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพ ประจำปี โดยต้องระบุความสำเร็จตามเป้าหมายในแผนและผลการประเมินอย่างชัดเจน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 6 - 18) ได้กล่าวถึง การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีว่า การรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษา นับว่าเป็นขั้นตอนสำคัญของการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เราเรียกเอกสารนี้ว่า รายงานประจำปีหรือรายงานการประเมินตนเอง เอกสารรายงานดังกล่าวนี้ จะช่วยให้ผู้มีส่วนได้เสียกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยเฉพาะผู้ปกครองนักเรียน จะทราบถึงผลการจัดการศึกษาและระดับคุณภาพของสถานศึกษาแห่งนั้นด้วย ด้วยเหตุที่เป็นเอกสารสำคัญจึงระบุไว้ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 48 ว่า สถานศึกษาต้องจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง การเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก โดยการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี มีรายละเอียดที่ควรทราบ ดังนี้

1) วัตถุประสงค์ของการจัดทำรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อรายงานจุดเด่น จุดด้อยของการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน เพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริม ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานของสถานศึกษาและเพื่อให้สถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในปีต่อไป

2) กลุ่มเป้าหมายของการรายงาน ที่ต้องนำเสนอให้ทราบ มีหลายกลุ่ม การกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนจะช่วยให้สะดวกและง่ายต่อการสื่อสารระหว่างสถานศึกษากับกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจน การติดตาม สอบถามความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ด้วย โดยกลุ่มเป้าหมายที่จะนำเสนอรายงาน มีดังนี้

2.1) ผู้เรียน ถือเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สถานศึกษามุ่งหวังที่จะเผยแพร่ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้ง ด้านคุณลักษณะ

2.2) ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นกลุ่มเป้าหมายที่สถานศึกษามุ่งหวังที่จะเผยแพร่ ด้านผลการดำเนินงาน ความก้าวหน้าของงาน และกิจกรรมสำคัญ ที่ครอบคลุมภารกิจ ซึ่งได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นต่อสถานศึกษา ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา

2.3) ครู หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นกลุ่มเป้าหมายที่สถานศึกษามุ่งหวังที่จะเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษา และแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

3) องค์ประกอบของรายงาน เนื่องจาก รายงานผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นเอกสารที่บ่งบอกถึงสภาพของสถานศึกษา และผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ดังนั้น องค์ประกอบของรายงาน ควรประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ดังนี้ คือ

3.1) ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา เช่น ชื่อสถานศึกษา ที่ตั้ง ระดับประเภทที่เปิดสอน สังกัดของสถานศึกษา แผนที่แสดงเขตบริการ แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่อกับสถานที่สำคัญต่างๆ โครงสร้างการบริหารงาน จำนวนครู และจำนวนนักเรียนที่เป็นปัจจุบัน คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการนักเรียน งบประมาณ ขนาดประชากร ในเขตบริการ ศาสนา อาชีพ สภาพสังคม ชุมชน และสภาพเศรษฐกิจ เป็นต้น

3.2) สภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา เช่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย เป้าหมาย มาตรการ แผนงาน โครงการ แนวคิดหรือวิธีการที่สถานศึกษาจะใช้ สำหรับการพัฒนา ไปสู่เป้าหมายที่กำหนด ผลการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย เป้าหมาย มาตรการ แผนงาน โครงการ และผลการประเมินมาตรฐานสถานศึกษา เป็นต้น

3.3) แนวทางพัฒนาสถานศึกษาในอนาคต เช่น ผลการดำเนินงาน ตามเป้าหมาย และยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละปี จุดเด่น จุดด้อยของสถานศึกษา ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาในปีต่อไป รวมทั้ง สิ่งที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4) การรวบรวมข้อมูล สถานศึกษา ควรรวบรวมข้อมูลตามรูปแบบ รายงานที่กำหนดไว้

5) การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล เป็นขั้นตอนที่สถานศึกษาจะต้องนำ ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล มาวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล เพื่อนำเสนอเป็นสารสนเทศ โดยพิจารณาจากลักษณะของข้อมูล เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย เป็นต้น

6) การนำเสนอข้อมูล เป็นขั้นตอนที่สถานศึกษา จะต้องพิจารณาจัดทำ รายงานให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบการรายงาน ลักษณะของข้อมูล การวิเคราะห์ และการแปลผล เพื่อเสนอผู้บริหารสถานศึกษา ก่อนเผยแพร่สู่กลุ่มเป้าหมายต่อไป

7) การเผยแพร่สู่กลุ่มเป้าหมาย เป็นขั้นตอนของการนำรายงานที่จัดทำ สำหรับแต่ละกลุ่มเป้าหมายเสร็จเรียบร้อยแล้ว เผยแพร่ให้แก่กลุ่มเป้าหมายต่อไป

จากการศึกษา การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี สรุปได้ว่า การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี หมายถึง การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาหรือรายงานการประเมินตนเองประจำปี การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลข้อมูล การตรวจสอบรายงานคุณภาพการศึกษาหรือรายงานการประเมินตนเอง การนำเสนอแนวทางพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้ง การเสนอรายงานคุณภาพการศึกษาหรือรายงานการประเมินตนเอง เผยแพร่ต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน ทุกปี การศึกษา

8) การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 2 - 4) กล่าวถึง การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษาว่า สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด ต้องดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน และร่วมดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่นวัตกรรม เกี่ยวกับรูปแบบและเทคนิค วิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 6 - 18) ได้กล่าวถึง การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษาว่า เมื่อสถานศึกษาดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเสร็จสิ้นแล้ว สถานศึกษา จะต้องผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ โดยดำเนินการ 3 ลักษณะ คือ

- 1) ดำเนินการติดตาม และประเมินผล การนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในสถานศึกษา ทั้งช่วงก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลังดำเนินการ
 - 2) ปรับปรุง พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
 - 3) นำระบบการประกันคุณภาพการศึกษา มาใช้ในการจัดการศึกษา
- ของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษา เรื่อง การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา สรุปได้ว่าการผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การติดตามและประเมินผลการนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ การนำข้อมูลจากการติดตามและประเมินผลการประกันคุณภาพการศึกษา มาใช้ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และมีการปรับปรุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

2. การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 1 หมายถึง หน่วยบริหารจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งรองรับการกระจายอำนาจ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ทั้งนี้ จังหวัดหนองคาย แบ่งเป็น 3 เขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ประกอบด้วย สถานศึกษาในสังกัด ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ 6 อำเภอและกิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองหนองคาย อำเภอท่าบ่อ อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอสังคม กิ่งอำเภอสระใคร และกิ่งอำเภอ

โพธิ์ตาก รวม 181 แห่ง จำแนกขนาดสถานศึกษา ตามจำนวนนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ก : 2) ออกเป็น 2 ขนาด ได้แก่ สถานศึกษาขนาดเล็ก 132 แห่ง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ 49 แห่ง จากจำนวนสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ดังกล่าว มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1,923 คน จำแนกเป็นรายอำเภอ ตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาได้ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1. 2549 ก : 4) คือ

ตารางที่ 1 จำนวนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 จำแนกรายอำเภอ ตามสถานภาพและขนาดสถานศึกษา

อำเภอ	จำนวนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (คน)						รวมทั้งสิ้น (คน)
	บุคลากรภายใน			บุคลากรภายนอก			
	สถานศึกษา ขนาดเล็ก	สถานศึกษา ขนาดใหญ่	รวม	สถานศึกษา ขนาดเล็ก	สถานศึกษา ขนาดใหญ่	รวม	
เมือง	100	28	128	350	182	532	660
ท่าบ่อ	52	34	86	182	221	403	489
ศรีเชียงใหม่	38	10	48	133	65	198	246
สังคม	38	6	44	133	39	172	216
สระใคร	24	12	36	84	78	162	198
โพธิ์ตาก	12	8	20	42	52	94	114
รวม	264	98	362	924	637	1,561	1,923

ปัจจุบัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ได้กระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา เน้นการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม โดยให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา เป็นองค์คณะบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ตามที่ระเบียบ กฎหมายกำหนดไว้ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วย

จากข้อเสนพิเศษของกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ที่ได้สังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) (องค์การมหาชน) โดย

จำแนกรายด้าน และรายมาตรฐาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1. 2549 ข : บทสรุปสำหรับผู้บริหาร) ปราบกฏผลสรุปได้ดังนี้ คือ

1) ด้านผู้บริหาร มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง และ การบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา โดยมีสถานศึกษาที่มี ผลการประเมินอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 71.9 ระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 26.5 และระดับ ปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 1.5 มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือ กับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา มีสถานศึกษาที่มีผลการประเมิน อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 83.7 ระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 15.3 และระดับปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 1.0 มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีสถานศึกษาที่มี ผลการประเมิน อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 28.1 ระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 70.9 และระดับ ปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 1.0 มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีความสามารถในการบริหาร จัดการ มีสถานศึกษาที่มีผลการประเมิน อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 86.7 ระดับพอใช้ คิดเป็น ร้อยละ 12.8 และระดับปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 0.5 มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่ เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีสถานศึกษาที่มีผล การประเมิน อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 30.1 ระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 68.9 และระดับ ปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 1.0

2) ด้านครู มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน อย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีสถานศึกษาที่มีผลการประเมิน อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 35.2 ระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 63.8 และระดับปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 1.0 มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ มีสถานศึกษาที่มีผลการประเมิน อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 61.7 ระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 37.2 และระดับปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 1.0

3) ด้านผู้เรียน : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มีสถานศึกษาที่มีผลการประเมิน อยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 88.0 ระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 11.4 และระดับปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 0.5 มาตรฐาน ที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ มีสถานศึกษาที่มีผลการประเมิน อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 7.1 ระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 89.7 และระดับปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 3.3 มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียน

มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีสถานศึกษาที่มีผลการประเมิน อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 15.8 ระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 63.0 และระดับปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 21.2 มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีสถานศึกษาที่มีผลการประเมิน อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 27.2 ระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 70.7 ระดับปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 2.2 มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มีสถานศึกษาที่มีผลการประเมิน อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 75.5 ระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 23.9 และระดับปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 0.5 มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มีสถานศึกษาที่มีผลการประเมิน อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 94.0 ระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 6.0 มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา มีสถานศึกษาที่มีผลการประเมิน อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 81.5 ระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 17.9 และระดับปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 0.5

จากข้อสังเกตดังกล่าว สรุปว่า สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หนองคาย เขต 1 มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านคุณภาพผู้เรียน อาจจะต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาอย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะทำให้การดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุประสิทธิภาพผลสูงสุด จึงควรมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานต่างๆ ของสถานศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 38 วรรคสอง และวรรคสาม และกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 กำหนดแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 : 1 - 5) คือ

3.1.1 สถานศึกษา

สถานศึกษาที่จะต้องดำเนินการสรรหา และเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัย หรือหน่วยงานทางการศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นของรัฐ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจหน้าที่ หรือมีวัตถุประสงค์ ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้รับงบประมาณจากรัฐ ยกเว้นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์การเรียน สถานศึกษาของเอกชน สถานศึกษาอาชีวศึกษา และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาดำกว่าระดับปริญญา

3.1.2 จำนวนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 1) สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน ให้มีคณะกรรมการ จำนวน 9 คน
- 2) สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนเกินกว่า 300 คนขึ้นไป ให้มีคณะกรรมการ จำนวน 15 คน

3.1.3 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

- 1) ประธานกรรมการ มาจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
 - 2) กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 1 คน
 - 3) กรรมการที่เป็นผู้แทนครู จำนวน 1 คน
 - 4) กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวน 1 คน
 - 5) กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน
 - 6) กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 1 คน
 - 7) กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์การศาสนาอื่น
- ในพื้นที่ สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 1 รูป หรือ 1 คน สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 2 รูป หรือ 2 คน หรือ 1 รูป กับ 1 คน
- 8) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 1 คน สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 6 คน
 - 9) ผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ

3.1.4 คุณสมบัติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1) คุณสมบัติทั่วไป ประธานกรรมการและกรรมการ ต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังนี้

- 1.1) มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์
- 1.2) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
- 1.3) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 1.4) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ
- 1.5) ไม่เป็นผู้สัญญา ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษา

กรณีผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการ หรือกรรมการผู้ใดมีลักษณะ ต้องห้ามตามข้อ 1.5 ต้องออกจากการเป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้าม หรือแสดงหลักฐานให้ เป็นที่เชื่อได้ว่า ตนได้เลิกประกอบกิจการ หรือการใดๆ อันมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวเสนอต่อ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง หากมิได้ดำเนินการดังกล่าว ให้ ถือว่าผู้นั้น ไม่เคยได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการ

2) คุณสมบัติเฉพาะ

- 2.1) กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง
 - 2.1.1) เป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียน ที่กำลังศึกษาอยู่ใน สถานศึกษานั้น
 - 2.1.2) ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษา หรือเป็น ที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น
- 2.2) กรรมการที่เป็นผู้แทนครู ต้องเป็นครู ซึ่งทำหน้าที่หลักในด้าน การเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีต่างๆ ในสถานศึกษานั้น
- 2.3) กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน
 - 2.3.1) เป็นสมาชิกขององค์กรชุมชน หรือองค์กรที่เรียกชื่ออย่างอื่น ที่มีสมาชิกรวมตัวกัน ไม่น้อยกว่า 15 คน เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประ โยชน์ต่อสังคมและชุมชน โดยส่วนรวมอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี มีผลงานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับรอง มีที่ตั้งแน่นอนอยู่ในท้องที่ตำบลหรือแขวงที่เป็นภูมิลำเนา
ของนักเรียนในสถานศึกษา หรือท้องที่ตำบลหรือแขวงที่สถานศึกษาดังอยู่

2.3.2) ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษา หรือเป็น
ที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

2.4) กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า

2.4.1) เป็นผู้ที่เคยศึกษา หรือสำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษานั้น

2.4.2) ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษา หรือเป็น
ที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

2.5) กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์การศาสนา
อื่น ที่ทางราชการรับรองในพื้นที่ ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ หรือผู้นับถือศาสนาที่ทางราชการรับรอง
ได้แก่ พุทธ คริสต์ อิสลาม พราหมณ์ ฮินดู และซิกข์

2.6) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

2.6.1) ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษา หรือเป็น
ที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

2.6.2) ไม่เป็นกรรมการสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเกินกว่า
3 แห่ง ในเวลาเดียวกัน

3.1.5 วาระการดำรงตำแหน่ง

วาระการดำรงตำแหน่งของประธานกรรมการและกรรมการมีวาระการดำรง
ตำแหน่งคราวละ 4 ปี และอาจได้รับการแต่งตั้งใหม่อีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกินกว่า 2 วาระ
ติดต่อกันไม่ได้

3.1.6 การพ้นจากตำแหน่ง

นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้ว ประธานกรรมการและกรรมการ
จะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1) ตาย

2) ลาออก

3) คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ ทำให้
เสื่อมเสียต่อสถานศึกษา หรือหย่อนความสามารถ

4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่ง สำหรับกรรมการ
ประเภทนั้น

5) พ้นจากการเป็นพระภิกษุสงฆ์ เฉพาะกรณีกรรมการ ซึ่งเป็นผู้แทนที่เป็นพระภิกษุสงฆ์

3.2 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

อำนาจ หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ

1) กำกับ 2) ส่งเสริม สนับสนุน และ 3) มีอำนาจอื่นตามที่กฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ ที่เกี่ยวข้องกำหนด โดยมีกรอบการดำเนินงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 11 - 12) ดังนี้ คือ

3.2.1 อำนาจหน้าที่ในการกำกับ หมายถึง อำนาจหน้าที่ในการกำกับให้สถานศึกษาดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บทบาทนี้ คณะกรรมการสถานศึกษา ต้องคอยกำกับสถานศึกษา โดยการติดตามการปฏิบัติงานของสถานศึกษา รวมทั้งให้ความเห็น ให้ข้อเสนอแนะและให้คำปรึกษา เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการให้เป็นไปตามกฎ กติกา ได้แก่ กฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่งและนโยบาย ของกระทรวงศึกษาธิการ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาเอง หากสถานศึกษาดำเนินการไม่สอดคล้องหรือไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ คำสั่งประกาศ และนโยบายดังกล่าว คณะกรรมการสถานศึกษาต้องแจ้งให้สถานศึกษาดำเนินการ หากสถานศึกษายังไม่ดำเนินการ คณะกรรมการ จะต้องเสนอความเห็น ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพิจารณาสั่งการ หรือแจ้งให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสั่งการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

3.2.2 อำนาจหน้าที่ ในการส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง มีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ สามารถให้บริการการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชนได้อย่างกว้างขวาง ทัวถึง และจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ ศรัทธา เชื่อถือของประชาชน ชุมชนและท้องถิ่น

3.2.3 อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษา อำนาจและหน้าที่ในส่วนนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2.4 ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศที่เกี่ยวข้องกำหนด ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการศึกษา เรื่อง องค์ประกอบ และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปว่า จำนวนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาแต่ละแห่งขึ้นอยู่กับขนาดสถานศึกษา โดยสถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนเกินกว่า 300 คนขึ้นไป มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา 2 ขนาดประกอบด้วย ประธานกรรมการที่มาจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้อำนวยการสถานศึกษา ทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการ มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้ คือ 1) กำกับ 2) ส่งเสริม สนับสนุน และ 3) มีอำนาจอื่นตามที่กฎหมาย กฎ ระเบียบและประกาศที่เกี่ยวข้องกำหนดไว้ ทั้งนี้ รวมถึงอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วย

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

ประกาย บัตรศิริมงคล (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษา การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในสหวิทยาเขตพุทธมณฑลอิสาน สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่า มีปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างขนาดโรงเรียนและสถานภาพ ต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวม และ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา ขั้นตอนการตรวจสอบ ทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ขั้นตอนการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน และขั้นตอนการเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอก

ตำราญ หาญประเสริฐ (2544 : 95 - 96) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเวียง จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยรวม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วม

จัดการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง เกือบทุกด้าน ยกเว้น ด้านการให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ที่คณะกรรมการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับน้อย และคณะกรรมการสถานศึกษา กลุ่มตัวแทนชุมชน มีส่วนร่วมน้อยเกือบทุกด้าน กรรมการจากครู และผู้บริหารมีส่วนร่วมมาก เกือบทุกด้าน โดยสรุป กรรมการสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนประชาชน จากองค์ประกอบต่างๆ ยังไม่มีบทบาทเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ ตามที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ส่วนปัญหาในการเข้ามีส่วนร่วมจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีปัญหาทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยคือ กรรมการสถานศึกษาไม่รู้จักหน้าที่พอ และขาดความรู้ประสบการณ์ในการจัดการศึกษา ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญแก่กรรมการสถานศึกษา และการคัดเลือกคนเข้าเป็นกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งมีการประชุมบ่อยครั้งมาก ดังนั้น บทบาทการจัดการศึกษาของชุมชน จึงยังเป็นกิจกรรมภายในของผู้บริหาร โรงเรียนและครูในโรงเรียนเท่านั้น

ศาสตราจารย์ ชินโน (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การศึกษาการมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตนิเทศที่ 4 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า

1. การมีส่วนร่วมบริหารจัดการการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามหน้าที่ ทั้ง 12 ด้าน พบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจน การประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิชาการของชุมชนและมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ด้านการส่งเสริม สนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ด้านปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา ด้านการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา และด้านการแต่งตั้งที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการดำเนินงานตามระเบียบตามที่เห็นสมควร ส่วนที่เหลือ 7 ด้าน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

2. เมื่อเปรียบเทียบตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ กลุ่มผู้บริหาร โรงเรียนและผู้แทนข้าราชการครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าโรงเรียน และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิวัฒน์ ผาวันดี (2546 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษา พบว่า ทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อภารกิจการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง พิจารณารายด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการวางแผน ดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการสรุปผลการดำเนินงาน ด้านการปรับปรุงและพัฒนา และ ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ตามลำดับ และเมื่อทำการเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อภารกิจการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน และบุคลากรภายนอกโรงเรียน พบว่า โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ประมวล อัคราศรี (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษา การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาที่เปิดสอน ช่วงชั้นที่ 1 - 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่า

1. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง
2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีเพศต่างกันมีระดับการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา ด้านการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ด้านการกำกับ ติดตามการดำเนินงานของคณะกรรมการตามแผนของสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ด้านการให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนนำเสนอต่อสาธารณชน และด้านการแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบตามที่เห็นสมควร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน
3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีสถานภาพต่างกันมีการปฏิบัติงาน โดยรวมทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

คณะกรรมการที่มีสถานภาพต่างกัน มีการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

4. ผลการประมวลข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ควรจัดสวัสดิการ ค่าตอบแทน หรือสวัสดิการอื่นๆ เช่น เบี้ยเลี้ยงการประชุม งบประมาณสนับสนุนการอบรม สัมมนา การบริหารงบประมาณต้องโปร่งใส และประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบอยู่เสมอ การบริหารงานวิชาการ ควรตอบสนองความต้องการของชุมชน และทันต่อความเคลื่อนไหวทางการศึกษา ควรจัดให้คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาอย่างจริงจัง จัดอบรม สัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

ปรัชญา มั่นทน (2548 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษา เรื่อง ความพึงพอใจในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาโดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งด้านการวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การสั่งการ การประสานงาน และการบริหารงบประมาณ โดยผู้แทนครู มีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างมากทุกด้าน และผู้บริหารสถานศึกษา มีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาระดับมากทุกด้าน เมื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามกลุ่มบุคคลต่างๆ พบว่า มีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาและผู้แทนครู มีความพึงพอใจในการจัดการศึกษา มากกว่า กลุ่มผู้แทนผู้ปกครอง กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชน กลุ่มผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้แทนศิษย์เก่า และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น

ประณมพร เพ็ชรปรี (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า

1. สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 มีระดับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้าน 3 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง และอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารทั่วไป การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารงานบุคคล ตามลำดับ

2. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างขนาดสถานศึกษาและตำแหน่ง ต่ระดับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ทั้งโดยรวมและรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โยภา ศรีงาม (2548 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษา เรื่อง ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ผลการศึกษา พบว่า

1. สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 มีปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยรวม และรายด้าน 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน เรียงลำดับด้านที่มีปัญหาจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรม ด้านการนำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้ ด้านการสรุปผล ด้านการกำหนดวิธีการในการแก้ปัญหา และด้านการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา ตามลำดับ

2. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างขนาดสถานศึกษาและตำแหน่งต่อปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียน ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยรวม และรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา ด้านการกำหนดวิธีการในการแก้ปัญหา และด้านการพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรม

ประครอง มิทะลา (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 มีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากสูงไปหาต่ำได้ดังนี้ คือ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี ด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษา ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการผลุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา และด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา เป็นอันดับสุดท้าย

2. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างขนาดสถานศึกษาและสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งโดยรวม

และรายด้าน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ด้านการพัฒนามาตรฐาน การศึกษา ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการตรวจสอบ และทบทวน คุณภาพการศึกษา ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา และด้านการผดุงระบบประกันคุณภาพ การศึกษา

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แคนัน (Cannan. 2000 : 2572) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ระเบียบวินัยในโรงเรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ในอดีตที่ผ่านมา ระเบียบวินัยของโรงเรียนประถมศึกษา เมธา โอлимпัส ได้หย่อนยานลงเรื่อยๆ โดยการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาว่า อะไรเป็น สาเหตุของปัญหา และเพื่อหาแนวทางแก้ไข การวิจัยได้วิเคราะห์แนวทางหลัก ได้แก่ ระเบียบ วินัยของนักเรียน ผลกระทบต่อ โรงเรียน และความต้องการด้านนโยบายในการสร้างระเบียบ วินัยของนักเรียน นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครองกับ โรงเรียน ซึ่งพบว่า หากผู้ปกครองได้เข้าไปมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายในด้านวินัยนักเรียนของ โรงเรียนจะสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนไปในทางบวกได้

เดลเน (Delaney. 2001 : A) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในกระบวนการตัดสินใจในหลักสูตรการเรียนระดับเขต พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน ที่มีต่อการกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอน ในโรงเรียน มีผลต่อวิสัยทัศน์นักเรียน และมีความคิดที่แตกต่าง การใช้วิธีการสื่อสารสองทางเป็นประโยชน์ในกระบวนการตัดสินใจ และทำให้ไม่เกิดความขัดแย้งในโรงเรียน

โกลด์ (Gold. 2001 : A) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การให้ชุมชนในเขตพื้นที่บริการ ของโรงเรียน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนที่มีรายได้ต่ำ มักมีปัญหา ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง มีผลกระทบต่อ การให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาของ โรงเรียน

เมอร์ฟี (Murphy. 2002 : 1608) ได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์สาระและรูปแบบ การตัดสินใจของคณะกรรมการสภา จำนวน 44 คน จากโรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง ในรัฐ เท็กซัส ใช้การสัมภาษณ์แบบวัดการตัดสินใจเน้น 3 เรื่อง คือ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ สภาโรงเรียน การฝึกอบรม และรูปแบบของการกำหนดการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการสภาโรงเรียนรับรู้ว่ามีบทบาทหน้าที่สำคัญในการกำหนด

เป้าหมาย และการกำกับดูแลการบริหารงานของโรงเรียนมากที่สุด ส่วนมากไม่มีความมั่นใจ ในบทบาทเกี่ยวกับงบประมาณ หลักสูตรและการบรรจุแต่งตั้งบุคลากรของโรงเรียน กรรมการบริหาร โรงเรียนบางส่วน เคยเข้ารับการฝึกอบรมในการมีบทบาทหน้าที่การเป็นกรรมการสภา โรงเรียน และรูปแบบที่กรรมการสภาโรงเรียนได้กำหนดสำหรับโรงเรียน ได้แก่ การบริหารจัดการแผนงาน การจัดองค์การสภา และการประเมินการปฏิบัติงานของโรงเรียนและของสภา ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และการรับรู้ผลกระทบต่างๆ ต่อการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียน นอกจากนี้ ยังพบว่า ครูใหญ่ ส่วนมากมีอิทธิพลต่อสภาในด้านการตัดสินใจ และการอภิปรายประเด็นปัญหาต่างๆ ตลอดจนการรับรู้บทบาทหน้าที่ เป็นต้น

มิลเลอร์ (Miller, 2002 : 475) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษา ในมลรัฐเดอริเยน โดยศึกษาสภาพการปฏิบัติงาน ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ โรงเรียนในปัจจุบัน และบทบาทหน้าที่ที่ต้องดำเนินการ ในอนาคต ผลการศึกษาวิจัย พบว่า การติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับคณะกรรมการ โรงเรียน มีความสำคัญมากต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ โรงเรียน รวมทั้ง คณะกรรมการ โรงเรียนมีความต้องการที่จะทำหน้าที่อย่างเต็มบทบาท และตอบสนอง ต่อความต้องการของชุมชน และยังพบอีกว่า โรงเรียนประถมศึกษาจำเป็นต้องมีคณะกรรมการ โรงเรียน

ไรด์ฟี (Ridephy, 2003 : 3348) ได้ทำการศึกษา ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหาร จัดการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน (School - based Management) ในมลรัฐนิวฟันด์แลนด์ และลาบราดอร์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษา เข้ามามีบทบาทร่วมในการจัดการ การศึกษาระดับท้องถิ่น โดยส่วนมากดำเนินการ โดยการตั้งสภาโรงเรียน (School - Council) การจัดเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครู - อาจารย์ ครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์ ทั้งในด้านงบประมาณ หลักสูตร บุคลากร สภาโรงเรียนและปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองไม่เคยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ การศึกษาเลย ครู - อาจารย์ มีบทบาทร่วมในการจัดการศึกษาเพียงเล็กน้อยและในขอบเขตจำกัด ส่วนผู้บริหารมีบทบาทส่วนร่วมมากที่สุด ทั้งผู้ปกครองและครู - อาจารย์ มีความต้องการเข้ามา มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบและร่วมมือในการดำเนินการจัดการศึกษา และต้องการให้สภา โรงเรียน ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือในการดำเนินงานดังกล่าว และยังพบว่า ทั้ง 4 กลุ่ม ไม่มี ความต้องการให้เกิดการปฏิรูป

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้คณะกรรมการสถานศึกษา
 ขั้นพื้นฐานมีมุมมองหรือความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานต่างๆ ของสถานศึกษาอาจมีหลายปัจจัย
 สถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มาจากบุคลากร 2 กลุ่ม กล่าวคือ บุคลากร
 ที่มาจากภายในสถานศึกษาเองส่วนหนึ่งและบุคลากรที่มาจากภายนอกสถานศึกษาอีกส่วนหนึ่ง
 อาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีสถานภาพต่างกัน มีมุมมอง
 หรือมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของสถานศึกษาแตกต่างกันได้ และนอกจาก สถานภาพ
 ที่ต่างกันแล้ว ขนาดของสถานศึกษาที่ต่างกัน ซึ่งจำแนกตามจำนวนนักเรียนนั้น เป็นตัวกำหนด
 จำนวนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนบุคลากร และจำนวนงบประมาณที่ได้รับ
 จัดสรร ก็อาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อมุมมองหรือความคิดเห็นต่อการดำเนินงานที่แตกต่างกันได้
 นอกจากนี้ สถานภาพและขนาดสถานศึกษา อาจมีอิทธิพลร่วมกันต่อมุมมองหรือความคิดเห็น
 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อการดำเนินงานต่างๆ ได้เช่นกัน โดยมีงานวิจัย
 หลายชิ้นที่สนับสนุนข้อสันนิษฐานนี้ เช่น ผลการวิจัยของประครอง มิทะลา (2549 : บทคัดย่อ)
 ที่ทำการศึกษา พบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างขนาดสถานศึกษาและสถานภาพ ของคณะกรรมการ
 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ต่อการมีส่วนร่วม
 ในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งโดยภาพรวม
 และรายด้าน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ด้านการพัฒนามาตรฐาน
 การศึกษา ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการตรวจสอบและทบทวน
 คุณภาพการศึกษา ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา และด้านการผดุงระบบประกันคุณภาพ
 การศึกษา สอดคล้องกับผลจากการศึกษาของประกาย บัตรศิริมงคล (2544 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษา
 พบว่า มีปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างขนาดโรงเรียนและสถานภาพ
 ต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในสหวิทยาเขต
 พุทธมณฑลอิสาน สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม โดยรวม และ 4 ชั้นตอน ได้แก่
 ชั้นตอนการวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
 ของโรงเรียน การพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน และชั้นตอนเตรียมรับ
 การประเมินจากองค์กรภายนอก จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัย จึงตั้งสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ว่า
 มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพและขนาดสถานศึกษา ต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน
 สถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาหนองคาย เขต 1 ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน